

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ

молодіжна громадська організація
«НЕЗАЛЕЖНА АСОЦІАЦІЯ МОЛОДІ»

студентське наукове товариство факультету історичної
і соціально-психологічної освіти
«КОМІТЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ»

МАТЕРІАЛИ

ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
«Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Євразії»

31 жовтня 2023 р.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Переяслав – 2023

СЕКЦІЯ: БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Руслан Яворівський
(Тернопіль, Україна),
Тетяна Микитюк
(Заліщики, Україна),
Леся Горбняк-Юліна
(Кам'янець-Подільський, Україна),
Соломія Худик
(Тернопіль, Україна)

**ПОПУЛЯЦІЇ СОНУ ВЕЛИКОГО (*PULSATILLA GRANDIS* WENDER.)
НА ТЕРИТОРІЇ НПП «ДНІСТРОВСЬКИЙ КАНЬЙОН»**

Pulsatilla grandis Wender. (сон великий) – рідкісний вид, занесений у Додаток I Бернської конвенції [4], перелік видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ) [5], а також до «Червоної книги України. Рослинний світ» (2009) [6] зі статусом «вразливий», тобто такий, який у найближчому майбутньому може бути віднесений до категорії зникаючих, якщо триватиме дія факторів, котрі негативно впливають на стан його популяцій.

Як відомо, найбільш уразливими до впливу негативного антропогенного чинника є види рослин, котрі знаходяться на межі своїх ареалів, а сон великий є саме таким видом. Ареалом поширення *P. grandis* є Центральна Європа, а східна межа його поширення проходить в Україні [2]. Отож, цілком закономірним є те, що популяції сону великого на території України, зазнаючи антропогенного впливу, поступово фрагментуються, знижується їхня чисельність, а інколи вони й взагалі зникають.

Метою нашої роботи було дослідження поширення та стану популяцій *P. grandis* у Тернопільській області, зокрема, у Національному природному парку «Дністровський каньйон» та довколишніх територіях.

Перші наукові відомості про поширення *P. grandis* в Україні з'явилися у середині XIX століття у працях А. Андржейовського (1855) та А.С. Роговича (1869) [1; 2]. Зокрема, А. Андржейовський у своїй праці подає список флори території від Заліщик до Ушиці (всього 140 видів) й у флористичному списку вказує на *P. grandis*, який наводить під назвою *P. vulgaris*.

Відповідно до проведених нами флористичних досліджень станом на 01.10.2023 року на території НПП «Дністровський каньйон» популяції сону великого зареєстровані у 5 локалітетах, зокрема:

1) околиці села Дзвенигород, урочище «Ріжки» (координати: 48.53205, 26.28516). *P. grandis* зростає на виступах скель на стрімкому схилі південно-західної експозиції річки Дністер. Верхня частина схилу залісна насадженнями деревних рослин – дуба звичайного (*Quercus robur* L.) та граба звичайного (*Carpinus betulus* L.) з домішкою клена польового (*Acer campestris* L.), клена гостролистого (*A. platanoides* L.), ясена (*Fraxinus* sp.), котрі частково заходять на виступи скель. На невеличких ділянках, що іще не заросли лісом, збереглися залишки лучно-степових угруповань за участі сону великого. Популяція малочисельна (до 50 особин), спостерігається подальше заростання ділянок дерево-чагарниковою рослинністю;

2) околиці села Синьків (координати: 48.624220, 25.968951). *P. grandis* зростає тут на лучно-степовій ділянці південної експозиції, на плакорі між дорогою та схилом берега річки Дністер поблизу вапнякового кар'єру. Популяція чисельна й нараховує понад 100 особин;

3) околиці села Городок, урочище «Ростова» (координати: 48.646692, 25.870212). *P. Grandis* поширений на лучно-степовій ділянці південно-східної експозиції на правому схилі річки Серет. Верхня рівнинна частина ділянки залісна дубово-грабовим насадженням. Популяція малочисельна (до 30 особин), також спостерігається поступове заростання схилу дерево-чагарниковою рослинністю;

4) околиці села Касперівці, урочище «Криве» (координати: 48.670110, 25.806730; С. Зелінка, 1972, *КВ*). *P. Grandis* трапляється тут на скельних виступах південно-західної експозиції у верхній частині схилу берега річки Дністер. Зростає в угрупованні формації осоки низької (*Carex humilis* Leyss.). Популяція нечисельна. Спостерігається заростання схилу дерево-чагарниковою рослинністю;

5) околиці села Зелений Гай, урочище «Жежава» (координати: 48.696212, 25.654306). *P. Grandis* поширений на схилі яру південно-західної експозиції між зарослями чагарниками. Популяція малочисельна, представлена кількома особинами. Спостерігається сильне заростання ділянки тереном колючим (*Prunus spinosa* L.).

Окрім того, на прилеглих до Національного природного парку «Дністровський каньйон» територіях нами виявлено 3 популяції сону великого, зокрема:

1) околиці села Нирків, урочище «Говоди» (координати: 48.818234, 25.639034). *P. grandis* зростає на лучно-степовій ділянці на виходах гіпсів схилу західної експозиції в угрупованні формації ковили найкрасивішої (*Stipa pulcherrima* K. Koch). Зафіксовано поширення більше 100 особин;

2) околиці села Кострижівка, урочище «Василів Вертеп» (Чернівецька область) (координати: 48.642223, 25.694276). *P. grandis* тут зростає у карстовому провалі на гіпсах. Популяція доволі чисельна (понад 100 особин);

3) околиці села Горожанка, урочище «Камінь» (координати: 49.129509, 24.901879). *P. grandis* поширений на виходах гіпсів на схилі північної експозиції. Популяція малочисельна.

Отже, станом на 01.10.2023 року на території НПП «Дністровський каньйон» нами зареєстровано 5 локалітетів з популяціями *Pulsatilla grandis* Wender., а на прилеглих доколишніх до нього територіях – ще 3 популяції досліджуваного виду.

Ці локалітети приурочені до відкритих, добре освітлених лучно-степових ділянок та локалізовані на верхніх частинах схилів [3]. Рослини надають перевагу ґрунтам із виходами на їх поверхню гіпсів або вапняків.

Більшість із зареєстрованих популяцій (5) є малочисельними і кількість особин у них не перевищує 50. Основним фактором загрози для цих популяцій є заростання лучно-степових ділянок деревом-чагарниковою рослинністю, тому необхідно терміново провести відповідні регуляторні заходи у них. Лише 3 популяції (в околицях сіл Синьків, Нирків та Кострижівка) є доволі чисельними і кількість особин *P. grandis* у них перевищує 100.

Для збереження популяцій сону великого поблизу сіл Нирків та Кострижівка необхідно встановити тут заповідний режим шляхом створення ботанічних заказників.

Література:

1. Андржейовский А. Ботанический очерк местностей лежащих между Бугом и Днестром от р. Збруча до Черного моря / А. Андржейовский // Зап. об-ва с.-х. Южн. России. – 1855, № 2-4. – С. 101-104.
2. Горбняк Л. Т. Поширення *Pulsatilla grandis* Wend. (*Ranunculaceae*) в Україні / Л. Т. Горбняк. Український ботанічний журнал. – 2012. – 69, № 3. – С. 371-379.
3. Зелена книга України / за заг. ред. чл.-кор. НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Альтерпрес, 2009. – 448 с.
4. Каталог видів флори і фауни України, занесених до Бернської конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі. Вип. I. Флора / за ред. В. І. Чопика. К., 1999. – 20 с.
5. Перелік видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ). 2021. 65 с. [online]. Доступне <<https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/05/vklyuchennya-858-05.03.2021.pdf>> [Дата звернення 29 вересня 2023 року].
6. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. акад. НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 912 с.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ: БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Руслан Яворівський (Тернопіль, Україна), Тетяна Микитюк (Заліщики, Україна), Леся Горбняк-Юліна (Кам'янець-Подільський, Україна), Соломія Худик (Тернопіль, Україна) ПОПУЛЯЦІЇ СОНУ ВЕЛИКОГО (PULSATILLA GRANDIS WENDER.) НА ТЕРИТОРІЇ НПП «ДНІСТРОВСЬКИЙ КАНЬЙОН»	5
---	---

СЕКЦІЯ: ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Вікторія Дмитришина, Валентина Загалевиц (Кам'янець-Подільський, Україна) ВПЛИВ ВСЕСВІТНЬОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВИХ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕПЕКИ УКРАЇНИ.....	7
Вікторія Черватюк (Дрогобич, Україна) ДОКУМЕНТИ СТВОРЮВАНІ ОРГАНАМИ ВЛАДИ І УПРАВЛІННЯ.....	8

СЕКЦІЯ: ЕКОНОМІКА

Діана Іванців (Дрогобич, Україна) ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА	11
Нінель Мінчак, Володимир Бережанський (Дрогобич, Україна) ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ДІЛОВИХ, ПРОФЕСІЙНИХ ТА ОСОБИСТИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	13
Олжас Жанибеков (Караганда, Казахстан) ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ХАЛЫҚТЫҢ ЖҰМЫСБАСТЫЛЫҒЫН МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ	16
О.О. Петриченко (Кривий Ріг, Україна) СТРАТЕГІЇ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: СУТНІСНА СКЛАДОВА ТА НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В УКРАЇНІ	18
Вікторія Удич (Дрогобич, Україна) СУСПІЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО	20

СЕКЦІЯ: ІСТОРІЯ

Наталія Дем'яненко (Переяслав, Україна) ВИКОРИСТАННЯ МЕДУ В ХАРЧУВАННІ УКРАЇНЦІВ	23
---	----

СЕКЦІЯ: КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Григорій Десятник (Київ, Україна) ДО ПИТАННЯ ПРО ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В УКРАЇНСЬКІЙ КІНЕМАТОГРАФІЇ	25
--	----

СЕКЦІЯ: МАТЕМАТИКА

Сергій Дмитрик, Оксана Берегуляк (Дрогобич, Україна) ДИФЕРЕНЦІАЛЬНІ ТА ІНТЕГРУВАЛЬНІ РІВНЯННЯ.....	27
Оксана Яцинич (Дрогобич, Україна) ДЕЯКІ ЦІКАВІ ЙМОВІРНІСНІ ЗАДАЧІ	30

СЕКЦІЯ: МИСТЕЦТВО

Aigerim Ospanova, Anel Aubakirova, Raushan Kimran (Almaty, Kazakhstan) CURRENT TRENDS AND PROSPECTS DEVELOPMENT OF THE GLOBAL ART MARKET	33
---	----

СЕКЦІЯ: ПЕДАГОГІКА

Myroslava Babynets (Uzhhorod, Ukraine) PROFESSIONAL COMMUNICATION IN ENGLISH IN TRAINING SPECIALISTS IN RESTAURANT TECHNOLOGIES.....	36
I.K. Mirzahmedov, Sh.A. Juraeva (Namangan, Uzbekistan) METHODS OF INCREASING LEARNING ACTIVITY OF STUDENTS THROUGH INTERACTIVE GAMES IN GEOGRAPHY LESSONS	37
Bekmurod Sattarov, Nosirbek Makhmudov (Tashken, Uzbekistan) USING SPEECH SITUATIONS AS ONE OF THE METHODS FOR FORMING PROFESSIONAL COMPETENCE OF HIGHLY QUALIFIED PERSONNEL	38
Мурат Абуов (Караганда, Казахстан) ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ РЕФОРМАЛАР КОНТЕКСТІНДЕГІ МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУДЫҢ САПАСЫ МЕН ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУДЫҢ ӘДІСНАМАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ.....	40
Б.Т. Абыканова, А. А. Таутенбаева, Г.Т. Бекова, Ж.К. Салыкбаева (Атырау, Казахстан) АУЫЛДЫҚ ШЖМ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИ ДАМУЫНДАҒЫ ҚИЫНДЫҚТАР	43